

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ROMANISTIKU
KATEDRA ZA ITALIJANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

**KONTRASTIVNA ANALIZA
FRAZEOLŠKIH IZRAZA SBOJOM KAO
SASTAVNICOM I NJIHOVA UPOTREBA U
ITALIJANSKOJ I
BOSANSKOHERCEGOVAČKOJ ŠTAMPI**

Završni magistarski rad

Mentorica: Prof.dr. Nermina Čengić

Studentica: Irma Javorovac

Sarajevo, 2021.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ROMANISTIKU
KATEDRA ZA ITALIJANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

**KONTRASTIVNA ANALIZA
FRAZEOLošKIH IZRAZA S BOJOM KAO
SASTAVNICOM I NJIHOVA UPOTREBA U
ITALIJANSKOJ I
BOSANSKOHERCEGOVAČKOJ ŠTAMPI**

Završni magistarski rad

Mentorica: Prof.dr. Nermina Čengić

Studentica: Irma Javorovac

Sarajevo, 2021.

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
SUMMARY	2
UVOD	3
1. ŠTA JE KONTRASTIVNA ANALIZA?	5
2. FRAZELOGIJA I FRAZEM	6
2.1. Definicija.....	6
2.2. Klasifikacija	10
☐ KLASIFIKACIJA SA SEMANTIČKOG ASPEKTA	10
☐ KLASIFIKACIJA SA STRUKTURNOG ASPEKTA	14
3. BOJE KAO SASTAVNICE FRAZEMA	16
4. KONTRASTIVNA ANALIZA FRAZELOŠKIH IZRAZA S BOJOM KAO SASTAVNICOM I NJIHOVA UPOTREBA U ITALIJANSKOJ I BOSANSKOHERCEGOVAČKOJ ŠTAMPI	17
4.1. Crna boja	18
4.2. Bijela boja	20
4.3. Crvena boja	22
4.4. Zelena boja	24
4.5. Žuta boja	26
4.6. Plava boja	28
4.7. Ružičasta boja	30
4.8. Siva boja.....	31
ZAKLJUČAK	34
BIBLIOGRAFIJA	36

SAŽETAK

Ovaj završni rad obuhvata kontrastivnu analizu frazeoloških izraza s bojom kao sastavnicom. Frazeologija je lingvistička disciplina koja proučava frazeme, višечlane jezične jedinice koje se posmatraju kao cjelina, a autori ih koriste da bi poruka koju žele prenijeti bila što slikovitija i efektnija. U središtu prvog dijela rada bit će smješten teorijski okvir koji uključuje definicije i klasifikacije frazeologije lingvista sa različitih govornih područja. Kako bi se što bolje shvatio i objasnio pojam frazeologije, za kontrastivnu analizu će se koristiti primjeri frazeoloških izraza s bojom kao sastavnicom koji su upotrijebljeni u italijanskoj i bosanskohercegovačkoj štampi. Predstavit će se sličnosti i razlike između ovih izraza u italijanskom i bosanskom jeziku, a koje se temelje na idiomatskom značenju, strukturi i stilu.

Ključne riječi: *frazeologija, frazem, semantika, kontrastivna analiza, ekvivalent*

SUMMARY

This final thesis includes a constructive analysis of phraseological expressions with color as a component. Phraseology is a linguistic discipline that studies idioms, multi-member linguistic units that are viewed as a whole and the authors use them to make the message they want to send as vivid and effective as possible. At the center of the first part of the thesis will be a theoretical framework that includes definitions and classifications of phraseology given by linguists from different speech areas. In order to better understand and explain the term phraseology for contrastive analysis, examples of phraseological expressions with color as a component used in the Italian and Bosnian press will be used. It will present the similarities and differences between these terms in Italian and Bosnian, based on idiomatic meaning, structure and style.

Key words: *phraseology, phrasemes, semantics, contrastive analysis, equivalent*

UVOD

Frazeologija nekog jezika predstavlja sliku jednog društva sa svim njegovim osnovnim komponentama. Da bi, uopće, objasnili nastanak i značenje frazema¹, nije dovoljan samo lingvistički pristup istraživanju, već su neophodni historijski, geografski, etnografski i drugi pristupi zbog toga što je ovaj dio lingvistike na poseban način povezan sa kulturom, tradicijom i načinom života jednog naroda. Upravo zato, frazeologija, kao lingvistička disciplina koja izučava frazeme, postala je predmetom interesovanja velikog broja lingvista širom svijeta.

Naime, interesovanje za predmet frazeologije datira još iz srednjeg vijeka kada su se na svjetlosti dana pojavile zbirke o neraščlanjivim spojevima riječi kao što su izreke, uzrečice i grupe riječi sa prenesenim značenjem. Međutim, frazeologija kao najmlađa lingvistička disciplina svoj procvat doživjela je sredinom XX stoljeća zahvaljujući ruskom lingvisti Viktoru Vladimiroviču Vinogradovu. Ova lingvistička disciplina počela se, dakle, razvijati u Sovjetskom Savezu da bi se nešto kasnije proširila i na ostale slavenske zemlje.

Osnovne jedinice kojima se bavi frazeologija jesu frazemi, tj. ustaljeni višočlani izrazi u jeziku koji se izgovaraju u gotovom obliku i čije značenje ne zavisi od značenja njihovih pojedinačnih komponenti. Važno je naglasiti da frazeološke konstrukcije zadaju poteškoće i prevodiocima, ali i lingvistima koji se bave definicijom i klasifikacijom ovih izraza. Pri njihovom prevođenju u ciljani jezik nailazi se na probleme pri pronalaženju ekvivalencija na, prije svega, semantičkom, a potom i na sintaksičkom, strukturnom, stilskom i funkcionalnom nivou. Stoga, kontrastivna lingvistika predstavlja veliki izazov za lingviste.

Potaknuti važnošću frazema kao sastavnica svakog jezika koje su više od ostalih jezičnih područja povezane sa historijom i kulturom naroda, ali i izazovima koji se pojavljuju pred lingvistima i onima koji žele naučiti strani jezik, za temu ovog rada odabrali smo upravo kontrastivnu analizu frazema. S obzirom na to da je pojam frazema izuzetno širok, našu temu smo ograničili na frazeološke izraze s bojom kao sastavnicom, a kao korpus istraživanja ćemo koristiti italijansku i bosanskohercegovačku štampu. Štampa predstavlja prvi masovni medij komunikacije u historiji i njena je uloga pružiti informacije iz različitih sfera života: politike,

---

¹Osim frazema, postoje mnogobrojne varijante za ove jezične izraze. U ovom radu će se koristiti termin *frazem(a)*.

obrazovanja, zabave, sporta i dr. Upravo u medijima poput štampe nalazimo obilnu upotrebu frazema koje autori koriste da poruka koju žele prenijeti bude što efektnija i stilski obojenija. Upotrebu takvih izraza najčešće možemo naći u reklamnim porukama ili naslovima od kojih se očekuje da budu što kraći a da ostave što snažniji utisak.

Rad obuhvata dvije veće cjeline. Prvi dio predstavlja teorijski pristup frazeologiji i frazemu kao središtu njenog izučavanja, ali i njegove klasifikacije koje su ponudili lingvisti sa različitih govornih područja. Drugi dio donosi primjere frazeoloških konstrukcija s bojom kao sastavnicom koji su upotrijebljeni u italijanskoj i bosanskohercegovačkoj štampi i njihovu analizu.

Cilj rada jeste dati detaljan pregled pojmovno-terminološkog određenja frazeologije i frazema sa stanovišta različitih lingvista. Pored toga, kao rezultate njihovih lingvističkih istraživanja donosimo klasifikacije frazema koje nerijetko predstavljaju kamen spoticanja za lingviste. Cilj je, također, na osnovu primjera ukazati na sličnosti i razlike frazeoloških konstrukcija u bosanskom i italijanskom jeziku koje kao glavni konstituent imaju boju. U radu će biti korištene metode analize već postojećih podataka o frazeologiji i njenim jedinicima, zatim frazeoloških izraza te komparativna metoda kojom će se uporediti ove konstrukcije u dva jezika.

1. ŠTA JE KONTRASTIVNA ANALIZA?

Kako se u samom naslovu može vidjeti, u središtu ovog istraživačkog rada jeste kontrastivna analiza frazeoloških izraza. Prije samog definisanja pojma frazeologija važno je inkorporirati i nekoliko važnih značajki koje se odnose na ulogu kontrastivne analize u lingvistici. Carl James² u svojoj knjizi (James, 1980: 1–2) navodi tri pitanja koja se odnose na kontrastivnu analizu kao granu lingvistike. To su sljedeća pitanja:

1. Da li je kontrastivna analiza generalistička ili individualistička?
2. Da li je u središtu njenog interesa osobitost pojedinog jezika ili usporedba različitih jezika?
3. Da li je ona sinhronijska ili dijahronijska?

Kada se govori o prvom pitanju, stanovišta je da kontrastivna analiza nije ni generalistička ni individualistička nego se nalazi na sredini između ove dvije krajnosti. Osim toga, James ističe mišljenje Sampsona³ koji kaže da je greška smatrati bilo koji od ova dva lingvistička pristupa vrijednijim od onog drugog jer je stvar ukusa kojim pristupom će se neko koristiti, pa bi antropolozi ili filolozi bili skloniji individualističkom, a filozofi generalističkom pristupu (Sampson, 1975: 4). U okviru sljedećeg pitanja James ističe da su u središtu interesa kontrastivne analize i osobitosti jezika kojim se bavi, ali i usporedba različitih jezika kao što se iz samog naziva ove discipline može uočiti (kontrastivna). Samim tim, u većoj mjeri je zanimaju različitosti jezika. Ako se, pak, govori o sinhroniji i dijahroniji u kontekstu kontrastivne analize, mišljenja je da se ne može isključivo smjestiti ni u jednu od njih nego bi je bilo najispravnije posmatrati kao hibrid. U konačnici, James definiše kontrastivnu analizu kao lingvističku disciplinu čiji je osnovni cilj kreirati kontrastivne ili obrnute tipologije kroz dvije promatrane vrijednosti, ali uključujući pretpostavku da su ta dva jezika usporediva (James, 2011: 1907–199).⁴

---

²Carl James bio je profesor na Odsjeku za lingvistiku Univerziteta u Velsu.

³Geoffrey Sampson (1944) je britanski lingvist i profesor na Odsjeku za informatiku Univerziteta u Sussexu. Bavi se izradom anotacijskih standarda za sastavljanje baza podataka uobičajene upotrebe engleskog jezika, a njegov rad je primijenjen u automatskom softveru za razumijevanje jezika i u obuci vještina pisanja.

⁴<https://hrcak.srce.hr/81706> (Pristupljeno: 8.7.2021.); Podaci su preuzeti iz prijevoda dijela knjige Carla Jamesa, *Contrastive Analysis*, koji je priredila Tihana Kovač.

Kontrastivna analiza predstavlja izazov za lingviste, naročito ukoliko se radi o frazemima iz razloga što su oni specifični sami po sebi, a iznad svega kada se radi o njihovom poređenju kroz dva jezika. Nakon kratkog definisanja ove lingvističke discipline, na sljedećim stranicama rada će se posvetiti pažnja pojmovnom određenju frazeologije i frazema te njihovoj klasifikaciji.

2. FRAZEOLOGIJA I FRAZEM

2.1. Definicija

U središtu ovog poglavlja će se nalaziti stanovišta različitih lingvista o tome šta je frazeologija, frazem(a) te kako izgleda njihova klasifikacija. Na samom početku treba istaći da jezik i kultura imaju neraskidivu vezu. Jezik predstavlja sistem znakova čije su osnovne funkcije komunikacija i prenos informacija kroz koje nastoji prenijeti kulturu određenog naroda, dok kultura predstavlja shvatanja, principe, običaje, uvjerenja koja karakterišu jedan narod, a usvajaju se putem učenja. Upravo su frazeologija i frazeološko blago važan i karakterističan element koji kolorizuje jezik određenog naroda.

Frazeologija (grč. *phrasis* 'izraz', *lógos* 'riječ, govor') se definiše kao lingvistička disciplina koja proučava i opisuje frazeme – ustaljene višечlane izraze u jeziku koji se u govoru reproduciraju kao cjelina, a kod kojih značenje nije zbroj značenja pojedinih elemenata. Osim toga, kako se navodi u *Hrvatskoj enciklopediji*, frazeologija predstavlja način i tehniku izražavanja, tačnije strukturiranja teksta koji su karakteristični za određenog pisca.⁵

Pionirom frazeologije u evropskoj lingvistici smatra se Charles Bally⁶ koji je nastojao ukazati na važnost i složenost frazeoloških konstrukcija u kontekstu semantičkih i stilističkih odlika, a njegova stanovišta dalje je razrađivao Viktor Vladimirovič Vinogradov⁷ čiji su stavovi o

---

⁵frazeologija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 9. 7. 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=20523>

⁶Charles Bally (Šarl Baji) (1865–1947) bio je švicarski lingvist, učenik Ferdinanda de Saussurea te utemeljitelj nauke o izražajnim sredstvima ili stilistike.

⁷Viktor Vladimirovič Vinogradov (1895–1969) bio je ruski filolog. Od niza njegovih djela, najviše utjecaja je postigao knjigom *Ruski jezik: gramatički nauk o riječi - Russkij jazyk: grammatičeskoe učenje o slove* iz 1947. godine koja predstavlja sistemsku gramatiku ruskog jezika u kojoj je ponudio i iscrpnu analizu pogleda njegovih prethodnika. Osim toga, priredio je prvu akademsku gramatiku ruskog jezika, a bavio se i ruskom književnošću.

frazeologiji bitno utjecali na ovu lingvističku disciplinu u potonjem periodu. Kada je u pitanju područje izučavanja frazeologije kao samostalne lingvističke discipline, ono je svoj procvat doživjelo polovinom XX stoljeća i to na području Sovjetskog Saveza, te se na prvom mjestu nalazi ruska lingvistika čiji su predstavnici ostavili iza sebe nekoliko hiljada radova na ovu temu. Za razliku od njih frazeologija bosanskog jezika, premda obiluje izuzetnim frazeološkim bogatstvom, ostala je zapostavljena.

Kada je u pitanju frazeologija bosanskog jezika naša vodilja će biti bosanskohercegovački lingvista Ilijas Tanović i njegova monografija *Frazeologija bosanskoga jezika*. Iako je teško pojmovno i terminološki definisati frazeme, oni su iznimno važni elementi svakog jezika koji, kako navodi Tanović, *odslikavaju ne samo jezički, nego i duhovni realitet u kojem nastaju* (Tanović, 2000: 18). On, dalje, definiše frazeme kao višeleksemne spojeve sa najmanje dvije autosemantičke riječi koje, kao ni sintagme, ne mogu posjedovati zatvorenu rečeničku strukturu niti se mogu, kao rečenice, formirati u toku govornog čina (Tanović, 2000: 32). Na nastanak frazema bitno utječu prirodna i društvena sredina i nasljeđe, a onog trenutka kada se želi tumačiti njihovo značenje, neophodno je uzeti u obzir historijsku, sociolingvističku i lingvokulturološku podlogu na kojoj su nastali. (Tanović, 2000: 14). Osim Ilijasa Tanovića, značajan doprinos bosanskoj frazeologiji dala je i lingvistica Amela Šehović, koja u *Govoru grada Sarajeva i razgovornom bosnaskom jeziku*, također, navodi neke od osobina frazema: *reproduciranje u gotovom obliku*, što podrazumijeva da se nijedna komponenta izraza ne može zamijeniti drugom i da te komponente imaju stalni raspored; *transponirano značenje* nastalo iz semantičkog jedinstva komponenata; *uklapanje u rečenicu* u funkciji prostog člana (Halilović, Tanović, Šehović, 2009: 182).

Bitno je spomenuti da se osim izraza frazem(a) mogu pronaći i koristiti sljedeći izrazi: frazeološka jedinica, frazeološka konstrukcija, idiom(a), idiomatski izraz, idiomatska fraza ili lokucija, idiomatizam, frazeologizam, stalni leksički kompleksi, stalni izrazi itd. U italijanskom jeziku, također, postoji više naziva za frazem, a to su: *modo di dire, fraseologismo, espressione idiomatica, idioma, locuzione figurata* itd. Iako je u literaturi o frazeologiji najčešće korišten termin frazeologizam, lingvisti koji se bave ovim područjem ne slažu se u potpunosti oko ispravnosti korištenja ovog termina. Iz tog je razloga, u literaturi koja se odnosi na frazeologiju, moguće pronaći različitu upotrebu termina.

Snježana Bralić, hrvatska lingvistica, u svom radu *Sulla motivazione e sulla grammatica dei modi di dire in italiano* navodi da u modernoj lingvistici pojam frazeologija obuhvata različite lingvističke znakove koji imaju neke zajedničke osobine: bilo da su to izrazi, stereotipske sintagme, klišeji, svi se sastoje od više elemenata i imaju jednu kompleksnu figurativnu vrijednost koja ne odgovara zbroju značenja elemenata od kojih su sačinjeni⁸ (Bralić, 2011: 171–172).

Osim Bralićeve, frazeologijom se bavilo još nekoliko hrvatskih lingvista od kojih su najznačajniji Antica Menac, Josip Matešić, Josip Jernej i drugi. Josip Matešić u svom članku *Frazeologija i dijalektologija* navodi definiciju frazema koju su formirali autori *Frazeološkog rječnika hrvatskog ili srpskog jezika* u kojoj se kaže da su frazemi *jedinice jezika značenjskog karaktera koje se kao cjelina reproduciraju u govornom aktu, raspoložujući pri tome najmanje dvjema (punoznačnim) riječima, od kojih barem jedna upućuje na semantičku pretvorbu i koje (jedinice) radi sposobnosti uklapanja u kontekst, poput svake druge riječi mogu vršiti sintkatičku funkciju u rečenici* (Matešić, 1985: 84).

Jernej ističe da frazeologija kao posebna i široka grana lingvistike obuhvata u širem smislu bilo autohtone ili izmijenjene idiomatske izraze, bilo figurativni i afektivni govor kolokvijalnog jezika ili čak komparacije i narodne izreke⁹ (Jernej, 1979: 349).

Makedonski lingvista, Zvonko Nikodinovski, u svom radu u kojem pravi paralelu između frazeologije i paremiologije, navodi da frazeologija kao nauka proučava dio jezika koji se sastoji od frazema ili frazeoloških izraza. Frazem predstavlja memoriranu jedinicu u kojoj leksem ostvaruje svoje figurativno značenje zajedno sa drugom leksemom (ili leksemama) zbog čega svi

---

⁸“Nella linguistica moderna il concetto di fraseologia idiomatica abbraccia segni linguistici di varia natura che hanno in comune alcune particolarità: siano essi modi di dire, sintagmi stereotipati, frasi fatte, tutti sono costituiti da più elementi e hanno un valore figurato complessivo, non corrispondente alla somma dei significati degli elementi che li compongono” (Bralić, 2011: 171–172). Prijevod sa italijanskog jezika uradila je autorica ovog rada. Ovaj komentar se odnosi na sve analogne slučajeve dalje u radu.

⁹“La fraseologia come ramo particolare e vasto della linguistica abbraccia in senso largo sia le locuzioni idiomatiche autoctone o mutate, sia il linguaggio figurato o affettivo della lingua colloquiale, sia ancora le similitudini e i detti popolari” (Jernej, 1979: 349).

zajedno ostvaruju jedinstveno sintetičko značenje koje ima sintaktičku funkciju u kontekstu govornog čina¹⁰ (Nikodinovski, 2014: 547).

Pored lingvista sa balkanskog područja čije smo stavove o frazeologiji i njenim osnovnim jedinicama imali prilike vidjeti, neophodno je istaći i mišljenje jedne od najznačajnijih italijanskih lingvistica Federice Casadei. Naime, Casadei baveći se metaforama i idiomatskim izrazima sa semantičke tačke gledišta, navodi da su frazemi polileksički izrazi koji kombinuju jedan ustaljeni oblik sa jednim konvencionalnim značenjem koje inače nije doslovno¹¹ (Casadei, 1996: 31).

Razna izdanja jednojezičnih rječnika italijanskog jezika, također, nude definicije frazeologije. U jednom od njih, *Dizionario italiano De Mauro*, frazeologija se definiše kao skup fraza karakterističnih za neki jezik ili čak disciplinu, aktivnost, zanimanje.¹²

Kada se govori o frazemima, ono što je zajedničko svakoj definiciji jeste kategorija *riječi*. Riječi se udružuju te tvore cjeline koje formiraju slobodne i neslobodne veze. Slobodne veze podrazumijevaju da značenja proizilaze iz pojedinačnih riječi, dok kod neslobodnih veza značenje se dobija isključivo posmatrajući cjelinu koja najčešće nema dodirnih tačaka sa pojedinačnim značenjima svojih komponenti, već dobija jedno novo, preneseno, značenje. Pored toga, slobodne veze dozvoljavaju promjene u svojoj strukturi, dok su neslobodne veze čvrste i ustaljene strukture. Ove čvrste strukture u literaturi su poznate kao frazeme.

U konačnici, upravo ono oko čega se slaže većina lingvista jeste da su frazeološke konstrukcije ili frazemi spojevi riječi koji imaju jedinstveno značenje. To značenje, dakle, ne zavisi od pojedinačnih članova konstrukcije i njeni konstituenti se ne mogu raščlanjivati. Premda postoje mnogobrojni termini kojima se autori služe da bi definisali frazem, ne postoji precizna i ustaljena definicija koja bi ponudila rješenje u pogledu korištenja određenog pojma. No, u

---

¹⁰“La fraseologia come scienza studia la fraseologia quale parte della lingua costituita dai fiasemi oppure dalle locuzioni fraseologiche. *Il fraseo* rappresenta un’unità memorizzata nella quale un lessema realizza il suo significato figurativo insieme ad un altro/altri lessema/i per cui tutti insieme realizzano un unico significato sintetico che ha una funzione sintattica nell’ambito di un atto linguistico” (Nikodinovski, 2014: 547).

¹¹“Il termine espressione idiomatica indica espressioni polilessicali che abbinano un significante fisso a un significato convenzionale tipicamente non letterale” (Casadei, 1996: 31).

¹²<https://dizionario.internazionale.it/parola/fraseologia> (Pristupljeno: 9.7.2021.)

svakom slučaju frazemi uveliko doprinose ukrašavanju govora i jezika te pomažu u namjeri da se poruka koju autor želi prenijeti učini slikovitijom i ekspresivnijom.

2.2. Klasifikacija

Iz prethodnog potpoglavlja u kojem su ponuđene definicije frazema može se zaključiti da se oni pojavljuju u gotovom obliku, da je to neraščlanjiva sveza riječi, da se frazemi u rečenici javljaju kao njeni sastavni dijelovi i da njihovo značenje ne proizilazi iz značenja njenih komponenata jer su sve ili neke od njih doživjele preobrazbu značenja (Matešić, 1982: 6). U ovoj posljednjoj osobini frazema govori se o njenoj idiomatičnosti i u kontekstu toga Bugarski¹³ navodi sljedeće: *Frazeologizmi ovog potonjeg tipa, čije se značenje mora posebno naučiti kao celina – i koji otuda predstavljaju posebnu teškoću pri učenju stranih jezika – zovu se idiomi. Uzgred rečeno, sličnost reči idiom i idiot nije slučajna, jer obe potiču od grč. idios 'svoj, svojstven', otuda i 'dručkiji od drugih, na svoju ruku'* (Bugarski, 1996: 199). Idiomatičnost frazema, kao glavna karakteristika, predstavlja poteškoće za one koji imaju namjeru savladati strani jezik, ali i pri samoj klasifikaciji. U ovom dijelu rada će se ponuditi klasifikacija frazema na osnovu različitih aspekata. S obzirom na to da rad obuhvata, između ostalog, područje bosanske frazeologije, na prvom mjestu će se ponuditi klasifikacija frazema koju je dao bosanskohercegovački lingvista Ilijas Tanović (Tanović, 2000).

KLASIFIKACIJA SA SEMANTIČKOG ASPEKTA

Prema Ilijasu Tanoviću frazemi se klasificiraju na:

- Pridjevsko-imeničke frazeme tipa: **živa rana; bijela vrana; crna ovca; zli jezici** itd.
- Znatan broj frazeoloških jedinica nastao je redukcijom i značenjskom kondenzacijom izreka, poslovice, krilatica i citata: **koga su zmiје ujedale; ispraviti krivu Drinu, jurišati na vjetrenjače** itd.

---

¹³Ranko Bugarski (1933) je srpski lingvist i profesor na Filološkom fakultetu u Beogradu. Njegov rad obuhvata istraživanje i publiciranje u području opće lingvistike, kontrastivne i primijenjene lingvistike, sociolingvistike, terminologije i teorije prevođenja.

- Frazeme koje su se razvile od termina, tj. terminoloških sintagmi iz različitih naučnih i tehničkih oblasti i različitih profesija: **specifična težina; držati kurs; bijelo usijanje** itd.
- Manji broj frazeoloških jedinica je nastao od žargonizama: **ni crno pod noktom; dati (kome) šipak; dobiti limun; skočiti (što) na nos** itd.
- Frazeološke jedinice kod kojih semantičke transpozicije idu od konkretnih događaja ka analognim situacijama: **ispraviti krivu Drinu; otići u Jagomir (završiti u Jagomiru); zidanje Skadra na Bojani** itd.
- Frazeološke jedinice čiji je nastanak motiviran konkretnom realijom, događajem, pojavom i sl.: **otkriti Ameriku; kasno Janko stiže na Kosovo; od Kulina-bana** itd.
- Frazeme-internacionalizmi u sklopu kojih se javljaju vlastite imenice kao komponenta: **od Adama i Eve; Amorova strijela (pogoditi (koga) Amorovom strijelom); Sizifov posao (raditi Sizifov posao); Tantalove muke (biti na Tantalovim mukama)** itd.
- Frazeološke jedinice nastale putem metonimije: **Neće vidjeti behara; trag (mu) se zameo** itd.
- Frazemi čije komponente označavaju dijelove tijela, najčešće srce, oči, glavu, jezik, nos: **srce se (kome) kida; oboriti glavu; ugristi se za jezik; imati oko sokolovo; dići nos** itd.
- Frazeme nastale poređenjem: **go ko prst; zdrav ko drijen; umoran ko pas** itd.
- Frazeološke jedinice nastale perifrastičnim putem: **otvoriti (kome) oči; zavezati jezik (usta); staviti obraz pod noge** itd.
- Frazeološke jedinice sastavljene od parova riječi iste vrste: **glavom i bradom; milom ili silom; kratko (i) jasno** itd.
- Frazemi koji u svom sastavu imaju zoonime: **jak ko konj; lukav kao lisica** itd. (Tanović, 2000: 57–63).

Kada se govori o prikazu bogatstva frazeološkog sistema, neizbježno je predstaviti i klasifikaciju njemačkog lingviste Haralda Burgera. Burger je izvršio podjelu frazema na osnovu značenja, komunikativne funkcije i stepena idiomatičnosti. Njegova podjela se danas smatra jednom od najpotpunijih i najprihvaćenijih (Kostić-Tomović, 2013):

- **Idiomi** su skupovi riječi, najčešće imeničke sintagme, koji označavaju predmete, pojave i predstave, a čije se značenje ne može naslutiti posmatrajući pojedinačne elemente. Dakle, ovi izrazi su u potpunosti idiomatizovani. Naprimjer, kada se koristi idiom *prljav veš*, žele se istaći nedjela ili mračne tajne neke osobe, a ne uprljani komadi odjeće ili predmeti (Kostić-Tomović, 2013: 68).
- **Poluidiomi** su, kao što sam naziv kaže, poluidiomatizovane skupine riječi koje, kao i idiomi, označavaju predmete, pojave i predstave te su i one najčešće imeničke sintagme. Razlog zbog kojeg se ovi spojevi zovu idiomi jeste što veza sa doslovnim značenjem njihovih članova nije u potpunosti zanemarena, za razliku od idioma. Primjer za to je sintagma *Hladni rat*. Naime, ovaj izraz nije u potpunosti idiomatizovan, jer je *Hladni rat* bio rat, osim što nije bio doslovno hladan. Pridjevom *hladni* želi se istaći da suprotstavljene strane, Sjedinjene Američke Države i SSSR, nisu došle u direktan sukob, već su “ratovale” na druge načine (Kostić-Tomović, 2013: 69).
- **Kolokacije** su, za razliku od idioma i poluidioma, potpuno neidiomatizovane. Dakle, to su čvrste i ustaljene skupine riječi čije značenje proizilazi iz značenja njenih komponenti. Kao primjer se može navesti kolokacija *prati zube*, koja je u našem jeziku ustaljena baš kao takva iako se nije neispravno izraziti i sa *čistiti*, *četkati* ili *trljati zube* (Kostić-Tomović, 2013: 69).
- **Ustaljene fraze** predstavljaju stabilne glagolske sintagme koje mogu biti idiomatizovane ili poluidiomatizovane. Karakteriše ih, na prvom mjestu, to što se moraju dopuniti da bi bile smisaono zaokružene. Naprimjer, ustaljena fraza *imati pik* ne može ostati samo u takvom obliku, već se mora dopuniti *imati pik (na koga?)* (Kostić-Tomović, 2013: 75).
- **Poslovice** su frazemi koji imaju oblik rečenice i imaju zadatak prenijeti moralnu ili neku drugu poruku (Kostić-Tomović, 2013: 76). Naprimjer, poslovice *Opasnost je u odlaganju* (lat. *Periculum in mora*) želi ukazati da je oklijevanje ili odlaganje opasno jer vrlo često može rezultirati gubitkom ili porazom, neovisno o tome šta se odlaže.
- **Opšta mjesta** su frazemi koji su, kao i poslovice, autonomni izrazi u obliku rečenice koji samo potvrđuju činjenično stanje, a reprezentativan primjer za to, koji najčešće koristimo kada se desi nešto na šta više ne možemo utjecati, jeste *Šta je bilo, bilo je*. Dakle, izrazima poput ovog ukazuje se na nešto što je već samo po sebi jasno (Kostić-Tomović, 2013: 76).

- **Strukturalni frazeologizmi** su frazeologizmi koji imaju sličnu funkciju kao veznici ili prijedlozi. Vrlo često se koriste, a neki od njih su: *u vezi sa, u slučaju da, ukoliko* i dr. (Kostić-Tomović, 2013: 77).
- **Komunikacijski frazeologizmi** strukturiraju i usmjeravaju komunikaciju. Oni služe da obilježe početak ili kraj komunikacije ili dijelove složenije komunikativne cjeline. To mogu biti izrazi za pozdravljanje, opraštanje, izrazi kojima pokazujemo da smo zainteresovani za nastavak razgovora ili obratno, da se slažemo ili ne slažemo sa sagovornikom. To su izrazi koji se koriste u svakodnevnoj komunikaciji, a najčešći su: *dobar dan, dobro jutro, doviđenja* i dr. (Kostić-Tomović, 2013: 77).
- **Šematske frazeološke konstrukcije** predstavljaju izraze koji su oblikovani po određenoj shemi. Jedan takav primjer je *s vremena na vrijeme* i koristi se ukoliko se želi istaći da se nešto dešava samo ponekad (Kostić-Tomović, 2013: 77).
- **Geminatni frazeologizmi** su izrazi sastavljeni od dvije riječi koje pripadaju istoj vrsti riječi, povezane su veznikom ili prijedlogom i nerijetko se zasnivaju na aliteraciji. Naprimjer, izraz *ruku pod ruku* sastavljen je od dvije imenice koje su povezane prijedlogom. (Kostić-Tomović, 2013: 78).
- **Komparativni frazeologizmi**, kako i sam naziv kaže, predstavljaju svojevrsna poređenja u sklopu kojih se intenzivira značenje nekog pridjeva ili glagola. Naprimjer, *odjeknuti kao bomba* koristi se ukoliko se želi istaći da se neka informacija proširila iznimno velikom brzinom (Kostić-Tomović, 2013: 78). U primjeru *pametan kao pčela*, upotrebom imenice *pčela* dolazi do naglašavanja pridjeva, čime se želi istaći da je neko izuzetno pametan.
- **Kinegrami** odražavaju znakove neverbalne komunikacije i neverbalnog ponašanja. Izražavaju osjećanja koja se na taj način ispoljavaju ili ciljeve koji se žele postići tim postupcima. Naprimjer, *pasti na koljena* pred nekim koristi se umjesto glagola *moliti (nekoga)* (Kostić-Tomović, 2013: 78).
- **Krilatice** predstavljaju citate iz književnih djela, filmova, reklama, a koji su općepoznati. Neki od njih su poznati citati iz Šekspirove drame *Hamlet: Biti ili ne biti, pitanje je sad i Nešto je truhlo u državi Danskoj* (Kostić-Tomović, 2013: 79).
- **Autofrazeologizmi** se mogu pronaći samo u dramskim i književnim djelima, filmovima i serijama. Ove izraze autori ciljano ponavljaju da bi se steklo obilježje frazeologizama

unutar samog djela. Jedan takav primjer može se pronaći u filmovima o Jamesu Bondu gdje glavni lik ponavlja izraz *My name is Bond, James Bond* po kojem ostaje prepoznatljiv (Kostić-Tomović, 2013: 80).

- **Onimički frazeologizmi** su stabilni skupovi riječi koji se koriste kao imena institucija, geografskih pojmova . Naprimjer, *Jadransko more, Bliski istok, Crveni krst* i dr. (Kostić-Tomović, 2013: 80).
- **Terminološki frazeologizmi** su, također, stabilni skupovi riječi koji se koriste kao termini, npr. *odluka nadležnog organa, intelektualna svojina, službeno svojstvo* itd. (Kostić-Tomović, 2013: 80).
- **Klišei** su skupovi riječi koji se previše često koriste te na taj način postaju otrcani i izlizani. Naprimjer, izraz *sopstvena četiri zida* često se koristi umjesto riječi kuća, dom ili ukoliko se želi ukazati na privatnost (Kostić-Tomović, 2013: 81).

🚩 **KLASIFIKACIJA SA STRUKTURNOG ASPEKTA**

Ono što se može pronaći u literaturi o području frazeologije jesu i podjele frazema *sa strukturnog aspekta*. Kada se govori o strukturnom aspektu, misli se, prije svega, na formalnu stranu frazema. Strukturnom analizom ispituju se opseg, sintaktički glavni konstituent i leksički sastav frazema. Komponente frazema mogu biti imenice, glagoli, pridjevi, prijedlozi, prilozi i veznici. Tanović navodi da se na strukturnom planu *frazeme mogu definirati kao višeleksemni spojevi koji se odlikuju relativno ustaljenim sastavom i specifičnom, relativno kompaktnom i otvorenom sintaksičkom strukturom. Strukturne komponente frazeoloških jedinica ulaze u sistem sintaksičkih odnosa, koji zavise od morfosintaksičkog karaktera i od stepena kompaktnosti i stabilnosti frazeoloških jedinica* (Tanović, 2000: 68).

U nastavku će biti prikazana podjela frazema sa strukturnog aspekta koju je u znanstvenom članku ponudila hrvatska lingvistica Svetlana Filaković (Filaković, 2008):

- **Fonetska riječ** – podrazumijeva jednu samostalnu riječ na koju se naslanjaju enklitike i proklitike, a zajedno čine akcenatsku cjelinu (Filaković, 2008: 40). Iako se mnogi lingvisti spore oko legitimnosti ovih izraza iz razloga što, po njihovom mišljenju, frazem mora biti sastavljen od dvije samostalne riječi, primjer fonetskih riječi ukazuje da se i na

taj način može formirati čvrsta, ustaljena struktura koja ima stalan izgled. Primjer za to nam je ustaljeni izraz *za dlaku* koji ostaje isti u kakvom god kontekstu se nalazi i koristi se kada se želi ukazati na to da je malo falilo da se nešto dogodi.

- **Skup riječi** – predstavlja oblik u kojem se frazemi najčešće pojavljuju i podrazumijevaju dvije ili više samostalnih riječi uz koje mogu doći i pomoćne riječi, ali ne obavezno. Razlikuju se imenički, pridjevski, priloški i glagolski frazemi. Naprimjer: *crne misli, škrt na riječima; do posljednjeg daha; dozvati se pameti* (Filaković, 2008: 41–42).
- **Rečenica** – je struktura u kojoj frazem po obliku odgovara rečenici koja može biti prosta ili proširena. Takva struktura može samostalno prenositi određenu poruku. Naprimjer: *čekati koga/što kao ozebao sunce, što bi dlanom o dlan udario* (Filaković, 2013: 43).

Osim mnogobrojnih klasifikacija frazema sa različitih aspekata, veliki izazov za lingviste predstavlja i prijevod ovih izraza. Prilikom prevođenja, prevodioci mogu naići na probleme pri pronalaženju ekvivalenata na semantičkom, strukturnom, sintaktičkom, funkcionalnom i stilskom nivou. U tom kontekstu, Tanović navodi da *nemogućnost očuvanja u tekstu prijevoda svih elemenata frazeoloških jedinica originala, pogotovo njihovog leksičkog sastava i sintaksičke strukture, ne znači i neprevodivost ovih izraza sa jednog jezika na drugi* (Tanović, 2000: 80). Dakle, iako pri prijevodu frazema nije uvijek moguće zadržati sve elemente, suština je zadržati smisao frazema iz izvornog jezika.

Stoga, postoji nekoliko stepeni ekvivalencije. *Potpuna ekvivalencija* podrazumijeva da su frazemi potpuno podudarni u značenju, gramatičkoj strukturi, leksičkom sastavu i stilu (Turk i Opašić, 2008: 20). *Djelimična ekvivalencija* ukazuje na to da se frazemi međusobno razlikuju, u jednoj do dvije sastavnice ili u strukturi (Cindrić, 2015: 14). Postoji i *nulta ekvivalencija* koja podrazumijeva razlike u strukturi frazema i njihovim sastavnicama. Frazemi koji imaju isto značenje u različitim jezicima na slikovit način izražavaju iskustva naroda iz kojih vode porijeklo. Iako ponekad postoje zajednička iskustva, ona se u polju frazeologije ne izražavaju na isti način, što uzrokuje frazemske specifičnosti od jezika do jezika (Turk i Opašić, 2008: 25).

3. BOJE KAO SASTAVNICE FRAZEMA

Boje predstavljaju dio svakodnevnog života te svaka od njih ima psihološko i prostorno djelovanje, ali i simboličko značenje. One, kao prirodni i kulturološki fenomen, čine dio različitih sfera života, pa su neizostavan dio prirode, umjetnosti općenito, saobraćaja i dr. Na samom početku važno je istaći porijeklo same riječi.

Termin *boja* potječe od turske riječi *boya*, a ovaj turcizam se koristi i u drugim jezicima kao što su bugarski, makedonski, albanski itd. Stare slavenske riječi koje su se koristile da bi označile boju su: *mast* (npr. *masnica*: “obojeno” mjesto na koži; *premazan svim mastima*: premazan svim bojama; *crnomanjast* od crnomastnjast itd.) i *cvijet* (ovaj termin se danas koristi u ruskom jeziku za označavanje *boje*). U latinskom jeziku se za boju koristi riječ *color*, a povezana je sa glagolom *celo, I. (celare)* što znači *kriti*. (Kapović, 2009: 163). Italijanska riječ *colore (boja)* vodi porijeklo upravo iz latinskog jezika.

Bojama je moguće izraziti različita osjećanja, raspoloženja, pozitivne i negativne konotacije te im se upravo iz tog razloga pridaje izuzetna važnost u svakodnevnom životu. Djekić ističe da *boje same po sebi ne znače ništa, nego im je čovjek na osnovu svojih doživljaja dodijelio određeno značenje* (Djekić, 2014: 18). U prilog tome govori činjenica da svaka kultura posjeduje čitav niz asocijacija koje su povezane sa određenom bojom. Kako navode Chavalier i Gheerbrant u *Rječniku simbola*, u prošlosti se sedam duginih boja (koje razlikuju oko 700 nijansi) povezivalo sa sedam dana u sedmici, sedam muzičkih nota, sedam planeta itd. Neke boje predstavljaju simbole za pratvari: crvena i narandžasta za vatru, žuta i bijela zrak, zelena vodu, crna i smeđa zemlju. Općepoznata je i simbolika suprotnih boja, crne i bijele, koje u mnogobrojnim kulturama simbolizuju unutrašnji dualizam bića gdje crna ima negativne konotacije, a bijela pozitivne (Chavalier i Gheerbrant, 2007: 63).

Štimac naglašava da su boje spoj svojstava svijeta i opažanja onog koji svijet doživljava, ali da sve boje, osim psihološke, imaju i simboličku vrijednost pa tako zlatna boja predstavlja isijavanje duha i svetost, a ljubičasta predstavlja vladarsku boju. Naime, simbolička vrijednost određene boje može se mijenjati u zavisnosti od konteksta u kojem se koristi. Naprimjer, zelena boja je boja nade, ali i islama i pokreta za zaštitu prirode (Štimac-Ljubas, 2014: 95).

Osim njihove izuzetne važnosti u ekstralingvističkoj stvarnosti, boje zauzimaju važno mjesto u jeziku gdje se koriste najviše zbog simboličkog značenja. Iz tog razloga je moguće uočiti obilnu upotrebu boja u okviru frazema, prije svega u bosanskom i italijanskom jeziku, ali i u ostalim jezicima. Važno je naglasiti da boje u sastavu frazema nemaju isključivo simboličku već i vizuelnu ulogu. Naime, u sastavu nekih frazema simbolika boje igra ključnu ulogu za njihovo značenje dok u drugim dolazi *kao vizualni dio semantičkog taloga na temelju kojeg dolazimo do frazeološkog značenja* (Hrnjak, 2002: 208). Naprimjer, italijanski frazem *vedere rosso* (doslovno: *vidjeti crveno*) prevodi se sa *pasti mrak na oči*, gdje se jasno uočava simbolička uloga boje u sklopu izraza. S druge strane, u primjeru *vino rosso* (*crveno vino*) očigledna je vizuelna uloga boje. Detaljnije, na osnovu primjera frazema s bojom kao sastavnicom govorit će se u drugom dijelu ovog rada.

4. KONTRASTIVNA ANALIZA FRAZEOLŠKIH IZRAZA S BOJOM KAO SASTAVNICOM I NJIHOVA UPOTREBA U ITALIJANSKOJ I BOSANSKOHERCEGOVAČKOJ ŠTAMPI

U ovom dijelu rada će se napraviti analiza frazeoloških izraza koji u svom sastavu imaju boju, a koji su upotrijebljeni u italijanskoj i bosanskohercegovačkoj štampi. Kao korpus za primjere italijanskih frazema koristit će se nacionalni dnevni časopisi: *Corriere della sera*, *Corriere dello Sport*, *Gazzetta dello Sport*, *Repubblica* i dnevni časopis Verone i njene pokrajine: *L'Arena*. Korpus za primjere bosanskih frazema bit će dnevne novine *Dnevni avaz*, *Oslobođenje*, *Večernji list*, *Nezavisne novine*, te magazini: *Aura* i *Azra*. U tom procesu ćemo se osvrnuti na način na koji je konstruisan određeni frazem u italijanskom jeziku, na njegovu semantičku i upotrebnu vrijednost i metaforičke slike koje sadrži. Pored toga, ponudit ćemo i ekvivalente u bosanskom jeziku što će pomoći u pronalaženju sličnosti i razlika u ova dva jezika. Brent Berlin i Paul Kay¹⁴ su u svom djelu *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution* predstavili istraživanje na osnovu kojeg je došlo do podjele na jedanaest osnovnih boja: *crna*,

---

¹⁴Brent Berlin (1936) je američki antropolog. Berlin Kay (1934) je američki lingvist.

bijela, crvena, zelena, žuta, narandžasta, plava, smeđa, ružičasta, ljubičasta i siva. Iako su varijacije i nijanse boja mnogobrojne u oba jezika koji su u središtu našeg interesovanja, u okviru rada će se ponuditi primjeri koji obuhvataju ovih jedanaest osnovnih boja, korištenih u simboličkoj ili vizuelnoj ulozi, uz napomenu da primjeri frazema koji uključuju *narandžastu, smeđu i ljubičastu* boju nisu pronađeni ni u jednom od ova dva jezika. U italijanskom jeziku postoje primjeri metonimija koji se odnose na određene sportske klubove, npr *i viola – ljubičasti* (fudbalski klub Fiorentina) i *gli arancioni – narandžasti* (za igrače i navijače holandske fudbalske reprezentacije). Da bi se što jasnije razumjelo značenje italijanskih frazema, rečenice koje se koriste kao primjeri ćemo u cijelosti prevesti na bosanski jezik, a prijevod ćemo pisati ispod izvornog teksta.

4.1. Crna boja

Crna boja (ital. *nero*) kao sastavnica frazema može biti dijelom pozitivnih i negativnih konotacija. Ova boja predstavlja zemlju, podzemni svijet, pakao. S jedne strane predstavlja boju groba, mjesta gdje se sahranjuju mrtvi, a s druge strane je i boja plodnosti i stvaranja novog života (Brenko, 2009: 37). Budući da je crna boja izuzetno prisutna u jezičkoj stvarnosti, zajedno sa bijelom nalazi široku upotrebu u frazemima oba jezika.

(1) *Borse europee, giornata nera aspettando la Federal Reserve.*¹⁵

(Europske berze, crni dan dok se čekaju Federalne rezerve).

(2) *Doći će nam crni dani: Samo 2.000 nezaposlenih sebi uplaćuje staž za penziju.*¹⁶

Prvi primjer je naslov članka iz 2002. godine iz dijela posvećenog ekonomiji, a tiče se pada svih europskih berzi tog perioda i nade da će Federalne rezerve sniziti kamatne stope. *Giornata nera* je italijanski frazem koji se sastoji od imenice *giornata* (*dan*) i pridjeva *nero* (*crn*). Semantičkom vrijednošću ovog leksičkog spoja želi se istaći odvijanje nesretnog dana u kojem su aktivnosti krenule lošim putem i idu ka nepovoljnim prilikama. Kako se navodi u italijanskom

---

¹⁵<https://www.repubblica.it/online/economia/borsaluglio/ribassi/ribassi.html> (Pristupljeno: 15.7.2021.)

¹⁶<https://avaz.ba/vijesti/bih/499726/doci-ce-nam-crni-dani-samo-2-000-nezaposlenih-sebi-uplacuje-staz-za-penziju> (Pristupljeno: 15.7.2021.)

rječniku *Corriere della sera*, ovaj izraz je kod starih Rimljana označavao dan u mjesecu (14. ili 16., 2. i 6. ili 8.) koji se smatra nepovoljnim i tokom kojeg se treba suzdržati od bilo kakvih radnji bilo da se tiču rata ili običaja.¹⁷ Dakle, frazem *giornata nera* nosi negativne konotacije i upotrebljava se ukoliko se želi istaći nešto što je pošlo po zlu. Drugi primjer je, također, naslov članka koji govori o nedovoljno razvijenoj svijesti o uplaćivanju staža koji, ukoliko ga bude nedostajalo, u starosti donosi crne dane. Frazem *crni dani* sastoji se od pridjeva *crn* i imenice *dan*, a u bosanskom jeziku se koristi ukoliko se želi istaći vrijeme nesreće, problema i poteškoća. U bosanskom jeziku se ovaj frazem vrlo često koristi u kontekstu finansijske oskudice, pa u ovu značenjsku grupu spada i frazem *ostaviti za crne dane*. Osim što se, na osnovu ponuđenih primjera, može uočiti upotreba istih morfoloških elemenata od kojih je sastavljen ovaj frazem u bosanskom i italijanskom jeziku, oni posjeduju i istu semantičku vrijednost u oba jezika, a boja u oba primjera ima simboličku ulogu.

(3) “*La situazione con la Mercedes è chiara: dobbiamo solo mettere nero su bianco*”.¹⁸
 (“Situacija sa Mercedesom je jasna: trebamo samo staviti crno na bijelo”.)

(4) “*Crno na bijelo*”, naša zemlja je po lakoći poslovanja, odnosno lakoći pokretanja i vođenja vlastitog biznisa, od 190 zemalja rangirana na 86. mjesto.¹⁹

Crna boja je boja koja se u bosanskim i italijanskim frazemima vrlo često koristi u istom ili sličnom kontekstu. Jedan takav primjer je i (bos. *mettere*) *nero su bianco* ili (bos. *staviti*) *crno na bijelo*. Prvi je primjer preuzet iz sportskog članka koji se tiče potpisivanja ugovora. U tu svrhu iskorišten je frazem *mettere nero su bianco*, gdje dvije boje *nero* (bos. *crno*) i *bianco* (bos. *bijelo*) u kombinaciji sa glagolom *mettere* (bos. *staviti*) i prijedlogom *su* (bos. *na*) imaju semantičku vrijednost glagola napisati ili potpisati (uraditi što pismenim putem). Kako se navodi u italijanskom rječniku frazema, *Corriere della sera*, općenito se odnosi na ugovore, sporazume i

---

¹⁷“Presso gli antichi Romani, la locuzione indicava un giorno del mese, considerato infausto, in cui bisognava astenersi da qualsiasi azione sia di guerra che del culto. /.../dato che il calendario romano era mobile poteva trattarsi rispettivamente dei giorni 14 o 16, del 2, e del 6 o dell'8 del mese.” <https://dizionari.corriere.it/dizionario-modi-dire/G/giornata.shtml> (Pristupljeno: 15.7.2021.)

¹⁸https://www.corrieredellospport.it/news/formula-1/2020/11/04-75808978/f1_mercedes_wolff_con_il_team_tutto_chiaro_basta_mettere_nero_su_bianco (Pristupljeno: 15.7.2021.)

¹⁹<https://www.oslobodjenje.ba/dosjei/kolumne/crno-na-bijelo-nazadujemo> (Pristupljeno: 15.7.2021.)

slično, kako bi se izbjegli nesporazumi i istakla garancija obje strane koje su, najčešće, pomalo sumnjičave.²⁰ Drugi primjer je preuzet iz kolumne koja se tiče Izvještaja Svjetske banke o lakoći poslovanja, te je tako frazem *crno na bijelo* iskorišten u svrhu isticanja pisanog dokaza o mjestu koje je Bosna i Hercegovina zauzela na rang listi. Dakle, i u bosanskom jeziku se upotrebom ovog frazema označava pismeno zabilježena aktivnost ili podatak. Ekvivalent u bosanskom jeziku se razlikuje po tome što u većini slučajeva dolazi bez glagola *staviti* (ital. *mettere*), ali nije isključivo. Osim većinskog podudaranja vrste morfoloških elemenata, može se uočiti ista semantička vrijednost i vizuelna uloga boje u oba jezika.

4.2. Bijela boja

Kao i crna, bijela boja (ital. *bianco*) može označavati dvije krajnosti. Naime, ova boja nema istu simboliku u različitim kulturama. Dok se na zapadu povezuje sa smrću, na istoku predstavlja simbol povratka. Osim toga, bijela boja je boja mrtvačkog plašta, sablasti, prikaza i duhova (Chevalier i Gheerbrant, 2007: 46). To je boja čistoće, nevinosti, novorođenčadi, ali i starosti jer upravo bijela (sijeda) kosa simbolizira zrelost, mudrost i unutrašnji mir (Brenko, 2009: 47).

(5) *'Ogni qualvolta che - aggiunge - c'e' una morte bianca e' come se tutto il sistema del lavoro fosse messo sotto accusa'*²¹

('Svaki put – dodaje – kada se dogodi bijela smrt kao da se cijeli sistem rada stavi pod optužnicu'.)

(6) *“Bijela smrt” u BiH: Lako prevari čovjeka, koji dobije osjećaj ugone.*²²

---

²⁰Dizionario dei modi di dire. <https://dizionari.corriere.it/dizionario-modi-di-dire/N/nero.shtml#1> (Pristupljeno: 25.7.2021.)

²¹https://www.corriere.it/notizie-ultima-ora/Cronache_e_politica/Roma-operaio-morto-Alemanno-grave/22-05-2011/1-A_000209675.shtml (Pristupljeno: 25.7.2021.)

²²<https://www.vecernji.ba/vijesti/bijela-smrt-u-bih-lako-prevari-covjeka-koji-dobije-osjecaj-ugode-1294837> (Pristupljeno: 25.7.2021.)

Italijanski frazem *morte bianca* sastavljen je od imenice *morte* (bos. *smrt*) i pridjeva *bianco* (bos. *bijel*). Ovaj imeničko-pridjevski frazem u italijanskom jeziku označava smrt usljed smrzavanja, ali najčešće se koristi kako bi se označila smrt prouzrokovana na radnom mjestu, te bijela boja u ovom slučaju ima simboličku ulogu. U italijanskom rječniku frazema se navodi da se to u većini slučajeva događa zbog nakupljanja otrovnih tvari ili nesreća na radu usred nepoštivanja sigurnosnih propisa.²³ Suprotno tome, u bosanskom jeziku frazem *bijela smrt*, koji se podudara u upotrebi morfoloških elemenata sa italijanskim, označava smrt uzrokovanu smrzavanjem. Primjer je preuzet iz članka koji govori o nesretnom slučaju, te opisuje bijelu smrt kao vrlo “ugodnu”, budući da se “zbog gubitka tjelesne topline krv povlači u vitalne organe organizma pa uskoro čovjek dobije osjećaj ugone i topline. Snježne pahuljice postaju meko paperje, a snijeg udoban ležaj, sve dok čovjek ne zaspi, ohladi se i umre”.²⁴ Bijela boja u ovom slučaju ima vizuelnu ulogu budući da ukazuje na snijeg i led. Iz ovih primjera se može zaključiti da se frazem *bijela smrt* semantički ne podudara uvijek u potpunosti sa italijanskim *morte bianca*, budući da se ovaj posljednji koristi kako bi ukazao na smrt nastalu na radnom mjestu.

(7) *Una sorta di **mosca bianca** nel panorama sportivo professionistico italiano.*²⁵

(Svojevrсна bijela vrana na italijanskoj sportskoj profesionalnoj sceni.)

(8) *Rudanova nije samo **bijela vrana**, ona je i crna ovca.*²⁶

Imeničko-pridjevski frazem *mosca bianca* sastavljen je od imenice *mosca* (bos. *muha*) i pridjeva *bianca* (bos. *bijela*). U italijanskom jeziku se koristi i oblik *raro come una mosca bianca*, ukazujući na raritet određene osobine koja skoro da i ne postoji. Prvi primjer je preuzet iz sportskog članka koji govori o uspjehu košarkaške ekipe. Imenica *mosca* u kombinaciji sa

---

²³<https://dizionario.internazionale.it/parola/morte-bianca> (Pristupljeno: 25.7.2021.)

²⁴<https://www.vecernji.ba/vijesti/bijela-smrt-u-bih-lako-prevari-covjeka-koji-dobije-osjecaj-ugode-1294837> (Pristupljeno: 25.7.2021.)

²⁵<https://www.gazzetta.it/Basket/Italia/23-05-2012/siena-vola-semifinale-varese-corsa-finita-911317978879.shtml> (Pristupljeno: 28.7.2021.)

²⁶<https://www.nezavisne.com/novosti/kolumne/Crna-ovca-ili-bijela-vrana-svejedno-ne-valja/7622> (Pristupljeno: 28.7.2021.)

bijelom bojom svojom semantičkom vrijednošću ističe, najčešće, pozitivnu osobinu određene osobe, stvari ili pojave koja pridonosi izdvajanju iz okoline. Ekvivalent ovom frazemu u bosanskom jeziku je *bijela vrana*, što se može vidjeti u primjeru preuzetom iz kolumne koja govori o hrvatskoj književnici Vedrani Rudan. Budući da književnica Rudan u javnosti istupa smjelo, razgovarajući o širokom spektru tema, frazem *bijela vrana* upotrijebljen je u svrhu isticanja njenog odudaranja od okruženja. Iako su za konstrukciju frazema upotrijebljene različite životinje, zajedničko im je to što u stvarnosti ni jedna ni druga nisu bijele. Pored upotrebe istih morfoloških elemenata, u oba frazema bijela boja ima vizuelnu ulogu i nosi iste metaforičke slike.

4.3. Crvena boja

Crvena boja (ital. *rosso*) u svim kulturama igra važnu ulogu, s obzirom na njenu široku simboliku. Ova boja može, s jedne strane, simbolizirati vjeru, ispunjenje i ljubav prema Bogu,²⁷ a s druge strane krvni zločin, smrt i grijeh. Osim što je boja upozorenja, opasnosti i zabrane, ona je i simbol svečanosti, raskoši i počasti. Simbol je bijesa, srama, agresije i nasilja, ali i ljubavi, vjernosti i privlačnosti. Često ima poveznicu sa zdravljem i ljepotom, a u prilog tome govori poimanje rumenila u licu sa izuzetnim zdravljem čovjeka. Ona ima i snažnu političku i ideološku simboliku, jer je upravo crvena boja boja revolucije, komunizma i ljevice (Brenko, 2009: 23; Badurina i Ivančević, 1990: 186). Rasprostranjenost simboličkog značenja i vizuelna jačina razlog su zašto je crvena boja toliko zastupljena u frazemima.

(9) *Nel frattempo si può ricorrere al **vino rosso**, ma sapendo che per ottenerne i benefici bisogna limitarsi a due bicchieri al giorno.*²⁸

(U međuvremenu se može koristiti crveno vino, ali imajući u vidu da se, za ostvarenje dobrobiti, neophodno ograničiti na dvije čaše dnevno.)

---

²⁷U ranom kršćanstvu crvena boja je bila simbol Kristove krvi koju je prolio za spasenje ljudi, ali i krvi mučenika prolivene za Krista (Badurina i Ivančević, 1990: 186).

²⁸https://www.repubblica.it/salute/medicina/2010/01/28/news/un_bicchieri_di_barolo_contro_l_ipertensione_ma_e_la_botte_che_fa_la_differenza-5584611/ (Pristupljeno: 1.8.2021.)

- (10) *Godinama su naučna istraživanja tvrdila da postoji veza konzumiranja umjerene količine **crnog vina** i dobrog zdravlja srca /.../*²⁹

Vino rosso (bos. *crveno vino*) italijanski je frazem koji se koristi u svakodnevnom životu kako bi se označilo alkoholno piće koje nastaje fermentacijom groždanog soka. Crveno vino se dobija od crnog ili plavog grožđa, a crveni pigmenti se nalaze isključivo u ljusci voća. U bosanskom jeziku postoji podudaran ekvivalent *crveno vino*, ali se češće koristi *crno vino*. Razlog zbog kojeg se u italijanskom jeziku koristi crvena, a u bosanskom pretežno crna boja je vizuelne prirode. Uprkos jednoj takvoj razlici, ova dva frazema nose istu semantičku vrijednost i odlikuju se upotrebom istih morfoloških elemenata: imenica *vino* (bos. *vino*) i pridjev *rosso* (bos. *crveno*) ili *crno*. Prilikom istraživanja o ovom frazemu došlo se do zaključka da se *vino rosso* ili *crno vino* u većini slučajeva koriste u novinskim člancima koji se tiču zdravlja.

- (11) *La battaglia sulle alture di Seelow venne combattuta tra il 16 e il 19 aprile 1945, nel contesto delle operazioni che portarono le truppe sovietiche dell'Armata rossa all'assedio e alla conquista di Berlino.*³⁰

(Bitka na uzvišenjima Seelowa vodila se između 16. i 19. aprila 1945. godine, u smislu operacija koje su dovele sovjetske postrojbe Crvene armije do opsade i osvajanja Berlina.)

- (12) *"Sovjetski Savez i Crvena armija, ko god danas pokušavao da dokaže suprotno, dali su glavni i odlučujući doprinos porazu nacizma" /.../*³¹

Crvena boja, budući da je vrlo upečatljiva i služi da ostavi jake utiske, prisutna je i u političkom rječniku, pa se tako ova boja povezuje sa komunizmom i socijalizmom. *Crvenu boju komunisti sagledavaju kao boju revolucije, boju krvi koju su hrabri revolucionari spremni proliti za ostvarenje revolucionarnih ciljeva* (Haramija, 2017: 397). Naime, frazem *Armata rossa* i njen

²⁹<https://zdravlje.avaz.ba/zdravlje/509055/koliko-je-crno-vino-zdravo> (Pristupljeno: 1.8.2021.)

³⁰https://www.corriere.it/esteri/14_ottobre_02/wehrmacht-ultima-battaglia-contro-l-armata-rossa-ecco-resti-soldati-tedeschi-9ac8e24c-4a38-11e4-9fe4-a545a65e6beb.shtml (Pristupljeno: 1.8.2021.)

³¹<https://www.nezavisne.com/novosti/svijet/Putin-SSSR-i-Crvena-armija-presudni-za-poraz-nacizma/605470> (Pristupljeno: 1.8.2021.)

podudarni ekvivalent u bosanskom jeziku *Crvena armija* služe da označe vojsku Sovjetskog Saveza u periodu od 1918. do 1946. godine. Primjeri koje smo analizirali preuzeti su iz članaka koji obrađuju političke teme budući da ovaj frazem vodi porijeklo upravo iz te sfere. Kao i u prethodnim slučajevima, ovi frazemi se odlikuju istom semantičkom vrijednošću i morfološkim elementima koji su korišteni za ovu leksičku konstrukciju, a to su imenica *armata* (bos. *armija*) i pridjev *rossa* (bos. *crvena*). Uloga crvene boje u ovim frazemima je vizuelne prirode budući da ukazuje na krv radnika.

4.4. Zelena boja

Zelena boja (ital. *verde*) je simbol života, prirode, obnavljanja, besmrtnosti i plodnosti. To je boja mladosti, nezrelosti i neiskustva, ali i dugovječnosti (Collin, 2004: 472). U kombinaciji sa žutom može simbolizirati zavist. Komplementarna je crvenoj, te je dobila suprotno značenje i koristi se da označi dopuštanje, slobodan prolaz. Osim toga, zelena boja djeluje smirujuće na duh i tijelo, pomaže kod tjeskobe i pridonosi samokontroli. Budući da asocira na prirodu to je i boja ekologije (Brenko, 2009: 73-75; Ladan, 2009: 727). Zelena boja kao sastavnica frazema najčešće nosi pozitivne konotacije.

(13) *Circa venti volontari rispondono dalle 9 alle 21 tutti i giorni al **numero verde** 800.147.999 attivato dalla Caritas diocesana di Parma.*³²

(Svakim danom od 9 do 12 dvadesetak volontera se javlja na besplatni broj 800.147.999 koji je aktivirao biskupski Caritas iz Parme.)

(14) ***Zeleni telefon** ima tisuće poziva građana kojim su riješeni problemi.*³³

---

³²https://parma.repubblica.it/cronaca/2020/04/22/news/ noi_ci_siamo_il_numero_verde_della_caritas_di_parma_un_approdo_per_chi_e_difficolta_-254520643/ (Pristupljeno: 4.8.2021.)

³³<https://www.vecernji.hr/vijesti/zaiskrilo-na-suceljavanju-skoro-vi-ste-direktan-proizvod-bandica-tomasevic-derete-se-i-lupate-sakom-o-stol-1494678> (Pristupljeno: 4.8.2021.)

Numero verde predstavlja još jedan italijanski imeničko-pridjevski frazem koji se sastoji od imenice *numero* (bos. *broj*) i pridjeva *verde* (bos. *zeleni*). U bosanskom jeziku ga prevodimo kao besplatni broj, što i jeste njegova stvarna semantička vrijednost. Naime, kako i navodi italijanski rječnik, *Dizionario italiano Olivetti*, *numero verde* je besplatni broj na koji mogu pozvati oni kojima su potrebne informacije ili pomoć.³⁴ U našem slučaju, primjer je preuzet iz članka koji govori o cilju pomoći ljudima tokom pandemije Covid-19, koji bi putem besplatnog broja bili u mogućnosti razgovarati sa volonterima, pitati ih za savjete, pomoć ili samo u cilju “razmjene nekoliko riječi” budući da su epidemiološke mjere opreza dovele u pitanje očuvanje mentalnog zdravlja kod ljudi. U bosanskom jeziku (češće u hrvatskom) postoji sličan frazem koji se koristi za označavanje besplatne usluge. *Zeleni telefon je besplatni alat za sve građane koji žele prijaviti neki problem vezan za zaštitu okoliša i prirode, a ne znaju kome bi se obratili.*³⁵ U ovom primjeru upotreba frazema *zeleni telefon* ograničava se na pružanje pomoći u sferi zaštite prirode, dok se u italijanskom jeziku *numero verde* koristi u širokom području pružanja pomoći. *Zeleni telefon* nije u potpunosti podudaran ekvivalent italijanskom frazemu *numero verde* budući da u našem jeziku ima uže značenje i odnosi se na pružanje usluge iz samo jedne oblasti života. U prvom primjeru zelena boja ima simboličku ulogu, budući da simbolizira život, slobodu, snagu, nadu itd, dok u drugom primjeru igra vizuelnu ulogu s obzirom na to da se odnosi na prirodu i zaštitu okoliša.

(15) *A sua volta, il leader è verde di invidia per la visibilità che altri stanno acquisendo e cerca, perciò, di denigrarli.*³⁶

(S druge strane, vođa je zelen od zavisti zbog vidljivosti koju drugi ostvaraju i, stoga, ih pokušava ocrniti.)

(16) *Jedna moja klijentica, /.../ došla je jednom na seansu, zelena od zavisti.*³⁷

---

³⁴<https://www.dizionario-italiano.it/dizionario-italiano.php?lemma=VERDE100> (Pristupljeno: 5.8.2021.)

³⁵<https://sunce-st.org/aktivni-projekti/zeleni-telefon/> (Pristupljeno: 5.8.2021.)

³⁶<https://italians.corriere.it/2020/01/13/lettera-2440/> (Pristupljeno: 8.8.2021.)

³⁷<https://aura.ba/o-zavisti-i-ljubomori-sreca-ce-doci-kad-shvati-mo-da-tudji-uspjeh-ne-oduzima-nista-od-naseg/> (Pristupljeno: 8.8.2021.)

Frazemi *essere verde d'invidia* i *biti zelen/a od zavisti* nalaze svoju upotrebu najčešće u govornom jeziku, ali mogu se naći i u novinskim i književnim tekstovima. U prvom primjeru nalazi se pridjev *verde* (bos. *zelen*) u kombinaciji sa imenicom *invidia* (bos. *zavist*) i glagolom *essere* (bos. *biti*), te se semantičkom vrijednošću ovog leksičkog spoja želi istaći da je određena osoba jako zavidna. Primjer je preuzet iz članka koji se tiče politički suprotstavljenih strana koje vrlo često pokušavaju degradirati ugled jedna drugoj. Upotrebom frazema *essere verde di invidia* u ovom kontekstu želi se istaći stepen zavisti koju osjeća jedna strana prema drugoj. U italijanskom jeziku se pored ovog mogu naći i izrazi *essere/diventare/farsi verde per la rabbia/per la paura* (bos. *pozelenjeti od ljutnje/straha*). U bosanskom jeziku se koristi frazem *biti zelen/a od zavisti* što predstavlja pravi ekvivalent italijanskom frazemu. Ljudi koji se jako često i mnogo ljute ili su zavidni (pa je to razlog njihovog bijesa i ljutnje) oboljevaju od žuči koja je žutozeleno boje. Osim toga, lice osobe koja je zavidna, ljuta ili uplašena poprima drugačiju boju te iz tih razloga zelena boja u ovim primjerima ima vizuelnu ulogu.

4.5. Žuta boja

Žuta boja (ital. *giallo*) je boja Sunca te simbolizira toplinu, optimizam, veselje, plodnost, napredak, blagostanje, ali i jesen, zrelost i propadanje (Brenko, 2009: 77; Badurina i Ivančević, 1990: 597). Vrlo često se koristi kao upozorenje ili znak za opasnost.

(17) *La vaccinazione contro la febbre gialla è indispensabile se si pensa di visitare le zone orientali delle Ande o il bacino amazzonico.*³⁸

(Vakcinacija protiv žute groznice je neophodna ako se žele posjetiti istočni Andi ili amazonski bazen.)

(18) *Medicinski stručnjaci upozoravaju kako bi moglo doći do najgore epidemije "žute groznice" u posljednjih 30 godina, prenosi britanski Independent.*³⁹

---

³⁸<https://www.corriere.it/viaggi/destinazioni/Peru/info.shtml> (Pristupljeno: 8.8.2021.)

U ponuđenim primjerima je imenica *febbre* (bos. *groznica*) u kombinaciji sa pridjevom *gialla* (bos. *žuta*) i semantičkom vrijednošću ovog leksičkog spoja ističe se akutna virusna bolest koja se prenosi ubodom zaraženih komaraca, a prisutna je u tropskim predjelima Južne Amerike i Afrike. U datim primjerima žuta boja se koristi zbog žutice koja se u nekim slučajevima može manifestirati žutim očima i kožom, nakon što je došlo do mogućeg oštećenja jetre. Iz tog razloga boja u ovim slučajevima ima vizuelnu ulogu. Italijanski frazem *febbre gialla* ima podudaran ekvivalent u bosanskom jeziku koji glasi *žuta groznica*, uz upotrebu iste vrste morfoloških elemenata. Prilikom istraživanja, došlo se do zaključka da se ovaj frazem najčešće koristi u dijelovima medija koji se tiču zdravlja, ali i u dijelovima koji nude upozorenja na opasnost prilikom putovanja u dijelove iz kojih ovaj tip bolesti vodi porijeklo.

(19) *Qualche anno prima Guglielmo II, imperatore di Germania, aveva parlato dell'esistenza di un «pericolo giallo» e l'espressione era divenuta «moneta corrente» soprattutto nella stampa nazionalista e imperialista del grande editore americano William Randolph Hearst.*⁴⁰

(Nekoliko godina ranije Guglielmo II, njemački imperator, govorio je o postojanju “žute opasnosti”, a izraz je postao “zajednička valuta”, naročito u nacionalističkoj i imperijalističkoj štampi američkog izdavača Williama Randolpha Hearsta.)

(20) *U francuskim i australijskim dnevnim novinama osvanuli su naslovi kao što je „Žuta opasnost”, „Kineski virus panda-monijum” i „Deco Kineza, ostanite kod kuće”.*⁴¹

---

³⁹<https://zdravlje.avaz.ba/zdravlje/250641/prijeti-li-zuta-groznica-da-se-prosiri-i-na-balkanske-zemlje> (Pristupljeno: 8.8.2021.)

⁴⁰<https://www.corriere.it/romano/08-04-24/01.spm> (Pristupljeno: 12.8.2021.)

⁴¹<https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bbc-news/sinofobija-i-kovid-19-kako-je-korona-virus-pojacao-rasizam-protiv-kineza-568578> (Pristupljeno: 12.8.2021.)

Italijanski frazem *pericolo giallo* sastoji se od imenice *pericolo* (bos. *opasnost*) koja je pobliže određena pridjevom *giallo* (bos. *žuta*). Semantičkom vrijednošću ovog leksičkog spoja ističe se potencijalna egzistencijalna opasnost koju je predstavljao narod Kine i Japana za zapadni svijet početkom 20. stoljeća. Podudarnu upotrebu vrste morfoloških elemenata kao i semantičku vrijednost u bosanskom jeziku nosi ekvivalent *žuta opasnost*, a žuta boja u oba slučaja predstavlja boju kože pripadnika tih naroda i ima vizuelnu ulogu. Naime, narodi sjeverne i istočne Azije nazivaju se Mongoloidi i imaju određene nasljedne karakteristike među kojima je žućkasta boja kože na osnovu čega im je, prilikom rasne podjele ljudske vrste, dodijeljen naziv *žuta rasa* (ital. *razza gialla*). Prvi primjer preuzet je iz italijanske hronike koja se osvrće na historijski kontekst Kine, a u sklopu njega, u zapadnom svijetu, javlja se i frazem *pericolo giallo*. U drugom primjeru ovaj se frazem javlja kao dio članka o pandemiji Covid-19 i upotrijebljen je da bi naglasio egzistencijalnu bojazan od virusa porijeklom iz istočne Azije. Prilikom istraživanja, došlo se do zaključka da je upotreba ovih frazema najučestalija u historijskim i političkim člancima, uz neizbježne izuzetke koji obuhvataju članke o aktuelnim temama.

4.6. Plava boja

Plava (ital. *blu*) je boja široko zastupljena u društvenoj i jezičkoj stvarnosti, kako zbog svog umirujućeg djelovanja tako i zbog svoje simbolike koja se tokom historije širila. Ova neutralna boja danas je poznata kao boja kraljevstva i elite, ali i mira, povezanosti, dogovora i saglasnosti (Brenko, 2009: 63). Budući da je plava boja vode, asocira na duhovni život, dušu, čistoću, dubinu, beskraj, pa predstavlja simbol sanjarenja i snova (Chevalier i Gheerbrant 1983: 510–511 ; Colin 2004: 342).

(21) *Lo era, infatti, in un periodo in cui, per essere accettati a Wimbledon bisognava avere sangue blu.*⁴²

(Bilo je to, zapravo, u vrijeme kada ste, da bi vas prihvatili u Wimbledonu, morali imati plavu krv.)

---

⁴²https://www.repubblica.it/cronaca/2021/03/05/news/perry_un_nobile_senza_sangue_blu-301120188/
(Pristupljeno: 12.8.2021.)

- (22) *Udaja za pripadnika **plave krvi** učinila je Letiziju poznatom širom svijeta, ali je u Španiji njeno ime bilo prepoznatljivo mnogo prije toga.*⁴³

Italijanski frazem *avere sangue blu* sastoji se od pomoćnog glagola *avere* (bos. *imati*), imenice *sangue* (bos. *krv*) i pridjeva *blu* (bos. *plav*) koji je ujedno ključna komponenta. U bosanskom jeziku ovaj frazem ima podudaran ekvivalent, sastavljen od iste vrste morfoloških elemenata: *imati plavu krv*. Semantičkom vrijednošću ovog frazema označavaju se pripadnici plemićkog ili aristokratskog roda, te se u cijelom svijetu koristi kao sinonim za pripadnike kraljevskih porodica. Kako navodi Kautsky, ovaj frazem vodi porijeklo iz španskog jezika (*sangre azul*) budući da su, vjerovatno, Španci zaslužni da se odnosi na plemiće čija krv nije crvene, već plave boje (Kautsky, 1997: 206). Dakle, uloga boje u ovim frazemima nije simboličke, nego vizuelne prirode. Prvi primjer preuzet je iz italijanske hronike koja je predstavila priču o istaknutom britanskom teniseru Fredu Perryju koji je ostvario zapažene rezultate u svijetu tenisa iako je, kako se u samom primjeru navodi, za takvo nešto preduslov bio *imati plavu krv*. Drugi primjer čini dio članka bosanskohercegovačkog magazina za žene čija je tema španska kraljica Letizia Ortiz Rocasolano. Rezultati istraživanja su pokazali da frazemi *imati plavu krv/plava krv/pripadnik plave krvi* (ital. *avere sangue blu/essere di sangue blu*) svoju upotrebu, u najvećem broju slučajeva, pronalaze u magazinima za žene čije su teme moda i zdravlje, gdje se opisuju pripadnice i pripadnici kraljevskih porodica.

- (23) *L'episodio è avvenuto martedì, vicino alla base Onu di Naqura dove ha sede il comando della missione, che conta circa 10.000 **caschi blu**, di cui oltre 1.000 italiani.*⁴⁴

(Incident se dogodio u utorak, u blizini baze UN-a u Naquri gdje se nalazi zapovjedništvo misije koja ima oko 10.000 plavih kaciga, od čega preko 1000 Italijana.)

- (24) *UN: **Plavi šljemovi** su unatoč izazovima spasili brojne živote tokom 2017. godine.*⁴⁵

---

⁴³<https://azra.ba/plavakrv/183685/kraljica-letizia-bila-je-novinarka-razvela-se-i-onda-postala-kraljica/> (Pristupljeno: 12.8.2021.)

⁴⁴https://www.repubblica.it/esteri/2015/11/19/news/libano_agguato_a_pattuglia_italiana_unifil_nessun_ferito-127695721/ (Pristupljeno: 12.8.2021.)

Frazem *caschi blu* sastavljen je od imenice *casco* (bos. *kaciga, šljem*) i pridjeva *blu* (bos. *plavi*). Njegov ekvivalent u bosanskom jeziku su *plavi šljemovi*, gdje se može uočiti upotreba istih morfoloških elemenata. Kako se navodi u italijanskom rječniku frazema, frazem *caschi blu* svojom semantičkom vrijednošću označava pripadnike vojske međunarodnih trupa, čije su kacige plave.⁴⁶ S obzirom na to, plava boja u ovim frazemima ima vizuelnu ulogu. Budući da su Ujedinjene nacije (UN) međunarodna organizacija čiji je cilj unaprjeđenje međunarodne saradnje u raznim sferama, do upotrebe ovih frazema dolazi prilikom izvještavanja čitalaca o njihovim poduhvatima u raznim dijelovima svijeta. U vezi s tim, prvi primjer čini dio članka italijanskih novina koji izvještava o događanjima u Libanonu, dok se drugi primjer odnosi na uspjehe ove organizacije tokom 2017. godine u kojoj je vojska Ujedinjenih nacija ostvarila pozitivne rezultate u mnogim zemljama.

4.7. Ružičasta boja

Ružičasta (roze) boja (ital. *rosa*) povezuje se sa djevojčicama i ženama budući da se uz ovu boju vežu osobine poput krhkosti, nježnosti, brižnosti i površnosti (Brenko, 2009: 89–92). Zastupljenost roze boje u frazemima italijanskog i bosanskog jezika je rijetka, a upotrebljava se ukoliko se želi ukazati na nešto nestvarno ili romantično.

(25) «*Da super tifosa*», *premette Sofia Vantini, presidente del calcio club "La Pantalona"*, «*cerco sempre di vedere tutto rosa*».⁴⁷

(“Kao super navijačica”, rekla je Sofia Vantini, predsjednica fudbalskog kluba ‘La Pantalona’, “uvijek pokušavam vidjeti sve ružičasto.”)

(26) *Za dobar san potrebne su vam "ružičaste naočale": Optimisti se bolje naspavaju!*⁴⁸

---

⁴⁵<https://avaz.ba/globus/svijet/336446/un-plavi-sljemovi-su-unatoc-izazovima-spasili-brojne-zi-vote-tokom-2017-godine> (Pristupljeno: 12.8.2021.)

⁴⁶https://dizionari.corriere.it/dizionario_italiano/C/casco.shtml (Pristupljeno: 14.8.2021.)

⁴⁷<https://www.larena.it/argomenti/sport/chieoverona/sara-chievo-competitvo-da-evitare-i-salti-nel-buio-1.8726544> (Pristupljeno: 14.8.2021.)

U italijanskom jeziku se, osim frazema *vedere tutto rosa*, mogu naći još i *stampa rosa* (bos. *ružičasta štampa: časopisi namijenjeni ženama*) i *romanzo rosa* (bos. *ružičasti roman: romantični, ljubavni roman*). Roza boja (ital. *rosa*) koja u frazemu *vedere tutto rosa* ima ulogu pridjeva, u kombinaciji je sa glagolom *vedere* (bos. *vidjeti*) i zamjenicom *tutto* (bos. *sve*). Semantičkom vrijednošću ovakvog leksičkog spoja ističe se pozitivno ili optimistično gledanje na svijet oko sebe, traženje pozitivnih strana u nekome ili nečemu. Roza boja, budući da ima simboliku nade, smirenosti i pozitivnosti, u ovom frazemu ima simboličku, a ne vizuelnu ulogu. Podudaran ekvivalent u bosanskom jeziku nalazimo u frazemu *guardare attraverso le rose/rose occhiali*. Ovaj frazem se razlikuje po tome što u svom sastavu ima imenicu *occhiali*, međutim, ta djelimično različita pozadinska slika ne isključuje podudarnost semantičke vrijednosti ovih frazema u bosanskom i italijanskom jeziku. Prilikom istraživanja, uočilo se da ovi frazemi svoju upotrebu nalaze u okviru različitih tema, ali u najvećem broju slučajeva se koriste u magazinima za žene.

4.8. Siva boja

Siva boja (ital. *grigio*) nastala je mješavinom crne i bijele. Asocira na nejasnoće, tajne, skrivene namjere i loše raspoloženje. Ova boja rijetko je zastupljena u frazemima italijanskog i bosanskog jezika, a s obzirom na svoju simboličku i vizuelnu ulogu, upotrebljava se kako bi ukazala na ono što nije u potpunosti razjašnjeno i čisto.

(27) *L'economia grigia italiana vale 211 miliardi. Due terzi del sommerso in commercio e servizi a persone e imprese.*⁴⁹

(Italijanska siva ekonomija vrijedi 211 milijardi. Dvije trećine neprijavljenih u trgovini i uslugama za pojedince i preduzeća.)

---

⁴⁸<https://www.vecernji.ba/vijesti/za-dobar-san-potrebne-su-vam-ruzicaste-naocale-optimisti-se-bolje-naspavaju-1340585> (Pristupljeno: 14.8.2021.)

⁴⁹https://www.repubblica.it/economia/2020/10/14/news/istat_economia_non_osservata-270537120/ (Pristupljeno: 18.8.2021.)

- (28) *U Bosni i Hercegovini 240.000 ljudi svake godine radi na crno, a takozvana siva ekonomija teška je skoro osam milijardi KM, pokazuju podaci entitetskih sindikata u BiH.*⁵⁰

Frazem *l'economia grigia* osim imenice *economia* (bos. *ekonomija*) čini i pridjev *grigia* (bos. *siva*) koji dodatno određuje njeno značenje. Ovim spojem leksema označavaju se ekonomske aktivnosti koje nisu registrovane na državnom nivou budući da se odvijaju izvan pravne regulative ili protivno propisima.⁵¹ Istu semantičku vrijednost i upotrebu morfoloških elemenata u bosanskom jeziku ima frazem *siva ekonomija*. Siva boja u oba slučaja nema vizuelnu, već simboličku ulogu čime se ističe status ekonomije u sjeni zakona. Budući da se ovi frazemi odnose na ekonomiju, njihovu upotrebu nalazimo upravo u onom dijelu štampe koji se tiče ekonomije. U kombinaciji sa ovim, nerijetko se upotrebljavaju i frazemi *mercato nero* ili *crno tržište* s obzirom na to da čine dio sive ekonomije i ilegalnog poslovanja.

- (29) *Da quando Matteo Salvini è diventato segretario federale della Lega, Giancarlo Giorgetti non è solo il suo vice, ma la sua ombra. È la vera eminenza grigia di via Bellerio.*⁵²

(Od kada je Matteo Salvini postao federalni sekretar Saveza, Giancarlo Giorgetti nije samo njegov zamjenik, već i njegova sjena. To je prava siva eminencija ulice Bellerio.)

- (30) *Još nisu poznati izvođači za taj veliki muzičko scenski događaj, /.../, za čiji program i realizaciju je zadužen poznati diskograf, advokat i siva eminencija muzičke industrije Klajv Dejvis (Clive Davis).*⁵³

---

⁵⁰<https://avaz.ba/vijesti/bih/384599/bih-ima-najveci-udio-sive-ekonomije-u-evropi-crno-trziste-proguta-8-milijardi-km-godisnje> (Pristupljeno: 18.8.2021.)

⁵¹siva ekonomija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 18. 8. 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56279> .

⁵²https://www.repubblica.it/politica/2021/02/12/news/giancarlo_giorgetti-ministri-governo_draghi-287234986/ (Pristupljeno: 18.8.2021.)

⁵³<https://avaz.ba/showbiz/muzika/657769/njujork-spektakularnim-open-air-koncertom-najavljuje-povratak-muzickih-desavanja> (Pristupljeno: 18.8.2021.)

U leksičkom spoju *eminenza grigia*, imenica *eminenza* (bos. *eminencija*) dodatno je određena pridjevom *grigia* (bos. *siva*), a semantičkom vrijednošću ovog frazema ukazuje se na ličnost veoma velikog utjecja koja prividnom povučenošću skriva svoju djelatnost (Matešić, 1982: 126). U prvom primjeru, Giancarlo Giorgetti predstavlja italijanskog političara koji obavlja funkciju zamjenika federalnog sekretara Saveza⁵⁴, Mattea Salvinija uz kojeg predstavlja vrlo utjecajne ličnosti te italijanske političke stranke. Frazem *siva eminencija* u drugom primjeru upotrijebljen je da označi osobu koja, također, djeluje iz sjene, ali ne u političkom, već u muzičkom svijetu. Svoju upotrebu frazem *eminenza grigia* ili *siva eminencija* nalazi u raznim sferama društvenog djelovanja, a u štampi se najčešće nalazi u dijelu posvećenom političkim i ekonomskim temama.

---

⁵⁴*Sjeverna liga za nezavinost Padanije* (ital. Lega Nord per l'Indipendenza della Padania).

ZAKLJUČAK

Temom ovog rada obuhvaćeno je pojmovno-terminološko određenje frazeologije koja čini dio leksikologije, i njene osnovne jedinice frazema, te njihova klasifikacija. Budući da je frazeologija, kao dio jezičke stvarnosti, postala dijelom velikog interesovanja u svijetu lingvističkih istraživanja, prvi dio rada posvećen je teorijskom aspektu u kojem smo ponudili stanovišta različitih lingvista o frazeologiji i frazemu. Na osnovu toga može se zaključiti da se frazomom mogu smatrati svi oni leksički spojevi od dvije ili više riječi koji imaju ustaljenu strukturu i semantičku cjelinu.

Drugi dio rada obuhvata kontrastivnu analizu frazema s bojom kao sastavnicom za koje nam je kao korpus poslužila italijanska i bosanskohercegovačka štampa. Budući da je cilj ovog rada bio utvrditi sličnosti i razlike frazema sa sastavnicom boja u italijanskom i bosanskom jeziku, provedena analiza italijanskih i bosanskih frazema ove vrste ukazuje na veliku strukturnu i semantičku podudarnost, uz nekoliko razlika. Te se razlike javljaju zbog toga što se boje, iako predstavljaju univerzalnu kategoriju, mogu različito poimati od kulture do kulture. S obzirom na to da boje čine dio svakodnevnog života ljudi, one igraju važnu ulogu u njihovom shvatanju svijeta oko sebe. To je jedan od razloga zašto su frazemi s bojom kao sastavnicom brojni u oba jezika. Prilikom istraživanja pronađeni su primjeri frazema sa crnom, bijelom, crvenom, zelenom, žutom, ružičastom i sivom bojom. Primjeri koji uključuju narandžastu, smeđu i ljubičastu boju nisu pronađeni. Najveći je broj onih frazema čije je značenje uvjetovano simbolikom boje, pa se u tom pogledu crna javlja kao simbol tuge, sumnje i negativnih misli, bijela, iako suprotstavljena crnoj, javlja se da bi svojom simbolikom ukazala na smrt, ali i na čistoću i nevinost. Crvena boja se javlja kako bi označila opasnost i upozorenje, dok plava boja ima najčešće neutralnu simboliku. Zelena se javlja kao boja života, mladosti i nade, dok simbolika žute boje, u većini slučajeva, ne utječe na formiranje frazeološkog značenja. Ružičasta boja ima pozitivne konotacije, za razliku od sive koja svojom simbolikom ukazuje na tajnovitost, nejasnoće i skrivene namjere. Analizom je potvrđeno da, osim frazema u kojima simbolika boje igra glavnu ulogu, postoje i oni u kojima vizuelna uloga presudno utječe na formiranje značenja.

S obzirom na to da su mediji, uz njih i štampa, važan segment društvene stvarnosti, došlo se do zaključka da frazemi sa sastavnicom boja nalaze široku upotrebu u ovoj sferi, naročito u

naslovima i podnaslovima članaka, gdje se koriste kako bi skrenuli pažnju čitaocima. Međutim, neophodno je naglasiti da se simbolika boje u različitim jezicima ne iskorištava sa jednakim ciljevima, budući da i ona sama varira u skladu sa običajima, kulturom i historijom određenog naroda.

BIBLIOGRAFIJA

IZVORI:

Dnevne novine:

1. *Corriere della sera*:

1. https://www.corriere.it/notizie-ultima-ora/Cronache_e_politica/Roma-operaio-morto-Alemanno-grave/22-05-2011/1-A_000209675.shtml
2. https://www.corriere.it/esteri/14_ottobre_02/wehrmacht-ultima-battaglia-contro-l-armata-rossa-ecco-resti-soldati-tedeschi-9ac8e24c-4a38-11e4-9fe4-a545a65e6beb.shtml
3. <https://italians.corriere.it/2020/01/13/lettera-2440/>
4. <https://www.corriere.it/viaggi/destinazioni/Peru/info.shtml>
5. <https://www.corriere.it/romano/08-04-24/01.spm>

2. *Corriere dello sport*:

1. <https://www.corrieredellosport.it/news/formula-1/2020/11/04->

3. *Dnevni avaz*:

1. <https://avaz.ba/vijesti/bih/499726/doci-ce-nam-crni-dani-samo-2-000-nezaposlenih-sebi-uplacuje-staz-za-penziju>
2. <https://zdravlje.avaz.ba/zdravlje/509055/koliko-je-crno-vino-zdravo>
3. <https://zdravlje.avaz.ba/zdravlje/250641/prijeti-li-zuta-groznica-da-se-prosiri-i-na-balkanske-zemlje>
4. <https://avaz.ba/globus/svijet/336446/un-plavi-sljemovi-su-unatoc-izazovima-spasili-brojne-zivote-tokom-2017-godine>
5. <https://avaz.ba/vijesti/bih/384599/bih-ima-najveci-udio-sive-ekonomije-u-evropi-crno-trziste-proguta-8-milijardi-km-godisnje>
6. <https://avaz.ba/showbiz/muzika/657769/njujork-spektakularnim-open-air-koncertom-najavljuje-povratak-muzickih-desavanja>

4. *Gazzetta dello sport*:

1. <https://www.gazzetta.it/Basket/Italia/23-05-2012/siena-vola-semifinale-varese-corsa-finita-911317978879.shtml>

5. *L'Arena*:

1. <https://www.larena.it/argomenti/sport/chievoverona/sara-chievo-competitivo-da-evitare-i-salti-nel-buio-1.8726544>
6. *Nezavisne novine*:
  1. <https://www.nezavisne.com/novosti/kolumne/Crna-ovca-ili-bijela-vrana-svejedno-ne-valja/7622>
  2. <https://www.nezavisne.com/novosti/svijet/Putin-SSSR-i-Crvena-armija-presudni-za-poraz-nacizma/605470>
7. *Oslobođenje*:
  1. <https://www.oslobodjenje.ba/dosjei/kolumne/crno-na-bijelo-nazadujemo>
  2. <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bbc-news/sinofobija-i-kovid-19-kako-je-korona-virus-pojacao-rasizam-protiv-kineza-568578>
8. *Repubblica*:
  1. <https://www.repubblica.it/online/economia/borsaluglio/ribassi/ribassi.html>
  2. https://www.repubblica.it/salute/medicina/2010/01/28/news/un_bicchiere_di_barolo_contro_l_ipertensione_ma_e_la_botte_che_fa_la_differenza-5584611/
  3. https://parma.repubblica.it/cronaca/2020/04/22/news/_noi_ci_siamo_il_numero_verd_e_della_caritas_di_parma_un_approdo_per_chi_e_difficolta_-254520643/
  4. https://www.repubblica.it/cronaca/2021/03/05/news/perry_un_nobile_senza_sangue_blu-301120188/
  5. https://www.repubblica.it/esteri/2015/11/19/news/libano_agguato_a_pattuglia_italian_a_unifil_nessun_ferito-127695721/
  6. https://www.repubblica.it/economia/2020/10/14/news/istat_economia_non_osservata-270537120/
  7. https://www.repubblica.it/politica/2021/02/12/news/giancarlo_giorgetti-ministri-governo_draghi-287234986/
9. *Večernji list*:
  1. <https://www.vecernji.ba/vijesti/bijela-smrt-u-bih-lako-prevari-covjeka-koji-dobije-osjecaj-ugode-1294837>
  2. <https://www.vecernji.ba/vijesti/bijela-smrt-u-bih-lako-prevari-covjeka-koji-dobije-osjecaj-ugode-1294837>

3. <https://www.vecernji.hr/vijesti/zaiskrilo-na-suceljavanju-skoro-vi-ste-direktan-proizvod-bandica-tomasevic-derete-se-i-lupate-sakom-o-stol-1494678>
4. <https://www.vecernji.ba/vijesti/za-dobar-san-potrebne-su-vam-ruzicaste-naocale-optimisti-se-bolje-naspavaju-1340585>

Magazini:

1. *Aura*:
  1. <https://aura.ba/o-zavisti-i-ljubomori-sreca-ce-doci-kad-shvatimo-da-tudji-uspjeh-ne-oduzima-nista-od-naseg/>
2. *Azra*:
  1. <https://azra.ba/plavakrv/183685/kraljica-letizia-bila-je-novinarka-razvela-se-i-onda-postala-kraljica/>

LITERATURA:

1. Bralić, S. (2011). Sulla motivazione e sulla grammatica dei modi di dire in Italiano. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*, (4), 171–83 . Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/136217>
2. Brenko, A. (2009). „Simbolika boja“, u: *Moć boja: Kako su boje promijenile svijet*, Zagreb: Etnografski muzej, str. 15–93 . Dostupno na: http://www.emz.hr/downloads/pdf/Mo%C4%87%20boja_smanjeno.pdf
3. Bugarski, R. (1996), *Uvod u opštu lingvistiku*. Beograd: Nolit.
4. Casadei, F. (1996). *Metafore ed espressioni idiomatiche, Uno studio semantico sull'italiano*, Università di Roma «La Sapienza», Dipartimento di Scienze del Linguaggio, Roma: Bulzoni Editore.
5. Cindrić, I. (2015). *Kontrastivna analiza hrvatskih i engleskih frazema sa sastavnicom boja* (Diplomski rad). Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:159053>
6. Djekić, Jelena (2014). *Crno-bijeli svijet u poljskoj i hrvatskoj frazeologiji* (magistarski rad), Filozofski fakultet u Zagrebu: Zagreb. Dostupno na:

<http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/4393/1/Jelena%20Djeki%C4%87%20-%20CRNO-BIJELI%20SVIJET%20U%20POLJSKOJ%20I%20HRVATSKOJ%20FR.pdf>

7. Filaković, S. (2008). FRAZEOLOGIJA U DJELIMA IVANE BRLIĆ-MAŽURANIĆ. *Život i škola, LIV* (19), 37–64. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/24061>
8. Halilović, S., Tanović, I., & Šehović, A. (2009). *Govor grada Sarajeva i razgovorni bosanski jezik*. Sarajevo: Slavistički Komitet.
9. Haramija, P. (2017). Percepcija simbola totalitarnih režima — vizualni identitet fašizma, nacizma i komunizma u svjetlu procesa brendiranja. *Obnovljeni Život*, 72. (3.), 387–400. Dostupno na: <https://doi.org/10.31337/oz.72.3.8>
10. Hrnjak, Anita (2002). Crno-bijeli svijet frazeologije (na materijalu hrvatskih i ruskih frazema), u: *Primijenjena lingvistika u Hrvatskoj – izazovi na početku XXI. Stoljeća* (ur. Diana Stolac, Nada Ivanetić i Boris Pritchard), Zagreb-Rijeka: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, str. 203–209.
11. James, C. (2011). Što je kontrastivna analiza? (prijevod Tihane Kovač). *Hrvatistika*, 5. (5.), 197–205. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/81706>
12. Jernej J. (1987), Fraseologia in chiave contrastiva (con esemplificazione italiana, serbocroata e tedesca), u: *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia*, 23, Zagreb, str. 349–362.
13. Kapović, M. (2009) “Boje u jeziku”, u: *Moć boja: Kako su boje promijenile svijet*, Etnografski muzej, Zagreb, str. 163–165 . Dostupno na: http://www.emz.hr/downloads/pdf/Mo%C4%87%20boja_smanjeno.pdf
14. Kostić-Tomović, J. (2013), *Leksikologija nemačkog jezika I, Tvorba reči u savremenom nemačkom jeziku*, FOKUS - Forum za interkulturalnu komunikaciju, Beograd. Dostupno na: <http://www.komunikacijaiikultura.org/E-books/Tvorba%20reci%20u%20savremenom%20nemackom%20jeziku.pdf>
15. Ladan, T.(2009). *Život riječi: etimologija i upotreba*. Zagreb: Novela media.
16. Matešić, J. (1995). Frazeologija i dijalektologija. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, (9), 83–88. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/202412>
17. Nikodinovski, Z. (2014). I parallelismi nella fraseologia e paremiologia Italiana e macedone, u: *Romanistika i balkanistika. Zbornik na trudovi vo čest na Petar Atanasov*, Filološki fakultet, Skopje, pp. 547–567.

18. Štimac Ljubas, V. (2013). Podrijetlo, sintaktička struktura i leksikografska obradba naziva za boje. *Studia lexicographica*, 7 (1(12)), 91–115 . Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/128748>
19. Tanović, I. (2000). *Frazeologija bosanskoga jezika*. Zenica: Dom Štampe.
20. Turk, M. i Opašić, M. (2008). Supostavna raščlamba frazema. *FLUMINENSIA*, 20 (1), 19–31. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/27263>

RJEČNICI I ENCIKLOPEDIJE:

1. Badurina, A., & Ivančević, R. (1990). *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
2. Chevalier, J., & Gheerbrant, A. (2007). *Rječnik simbola*. Zagreb: Kulturno-informativni centar.
3. *Corriere della sera. Dizionario dei modi di dire*. Dostupno na: <https://dizionari.corriere.it/dizionario-modi-di-dire/G/giornata.shtml>
4. *Dizionario italiano De Mauro*. Dostupno na: <https://dizionario.internazionale.it/>
5. *Dizionario italiano Olivetti a cura di E. Olivetti*. Dostupno na: <https://www.dizionario-italiano.it/>
6. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/>
7. Matešić, J. (1982). *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
8. *Vocabolario Treccani*. Dostupno na: <https://www.treccani.it/vocabolario/>

INTERNET STRANICE:

1. *Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj*. Dostupno na: <https://sunce-st.org/>